

služe za duhovno oplamenjivanje i razonodu svih njenih članova.

Omladinci se pod rukovodstvom sportskih stručnjaka celice u viteskom Takmicenju. Među njima naročito se istice njihov fudbalski tim „Beli Orao“.

Kulminaciju njihovog stremljenja krunisala je „izložba jugoslovenskih rukotvorina“, na kojoj je bio prikazan veliki broj umetnički izredjenih i korisnih predmeta, nacinjenih od vrednih članova ove zajednice, skoro iz ničega.

Takvim, svojim samopregornim radom ova je kolonija bez iciprotekcije — posteno zaslužila i danas uživa puno poverenje, i to kako od strane svog najvećeg dobrotvora direktora g. Mather-a, tako i svih ostalih zvaničnih funkcionera, kao i puno priznanje i ljubav svih ostalih žitelja ove velike porodice.

Tako radeci i zalazuci se u slozi jugoslovenske brace, nijedan Srbin, Hrvat niti Slo-

venac, nije nista izgubio, vec je naprotiv — sve svoje sacuvao — time; sto je radeci — snagom slozne zajednice, do sada sve nevolje uspesno savladao.

Njih, vec davno ne muce problemi Velikosrba, Velikohrvata ili Velikoslovenaca, jer su se svi kroz krv i suze nepokolebivo uverili: da plodovi tih napora ne služe nasim narodima, vec samo na dobro i korist nasih dusmana.

Iz tog razloga, clanovi Jugoslovenske kolonije na Frajmanu, danas se ponose svojim uspehom — rezultatom svoje sloge, uvereni: da ce njihovom primeru slediti i sva ostala dobronamerna braca, jer, majka Jugoslavija kada joj se vratimo, nece nas pitati: kako se ko zove, vec sta je ko radio i kako se ko u nevolji ponasao.

Nasoj koloniji na Frajmanu, vec je stigao Majcin glas — „Hvala Vam deco!... U vasoj slozi, lezi i vas i moj spas“...

Dr. S.

Pozdrav idealnoj slozi Srba i Hrvata

Pozdravljam te, draga slogo,
kao prve zrake dana!
Pozdravljam te draga slogo,
K'o pobedu sa megdana!

Nek se zraci tvoji sire
kao svetlost brzim letom!
Ne se jeci tvoji hore,
ko pobeda belim svetom!

Dosta bese srdzbe grube,
sto zavadja bracu dragu;
Dosta bese zadevica,
sto lomise bratsku snagu.

Udaljena od milosti
sto i tudja srca spaja,
braca su se zatirala,
puna gneva i ocaja.

Lutajuci po sumraku,
sto u propast crnu vodi,
lutajuci po sumraku,
sto dusmanu samo godi.

„Sto je alem kamen zlatu —
neka bude Srb Hrvatu!

Sto je zlatna kruna grbu —
neka bude Hrvat Srbu!“

Sokolovi s jednog gnezda
krvnicki su sebe klali,
pa su svoje dicno perje
sami sebi pokidali.

A dusmanu bratski pokolj
bese sladak, bese mio,
pa je perje, diku bratsku,
sve za sebe pokupio.

I dve ptice, dva sokola,
ostadose tuzne, gole,
podnoseci u ranama
svoje, jade, svoje bole.

Ostadose gole, jadne
pocupase sebi krila....
O, neslogo, prokletnice,
dosta li si zla cinila!

Nek te kletva tuzne brace
u grobove crne prati;
nek se zadah zlosti tvoje
nikad vise ne povrati!

Vladimir Jovanovic.

A collage of various Yugoslav and international publications, including newspapers like 'Ravnopravna', 'Srbobran', 'Rodoljub', and 'Zvezda', as well as book covers like 'Tragedija Jugoslavije' and 'Zvezda za otadžbinu'. The collage also features logos, stamps, and a small illustration of a building.

Jugoslovenska izlozba na Frajmanu

Izložba rukotvorina Jugoslovena, „Statless“ (Rusa), Poljaka i Litvanaca bila je otvorena u Jugoslovenskom Narodnom Domu logora Frajman 17. marta o. g. i prema rasporedu trebala je trajati tri dana t. j. do uključivo 19. marta o. g. Veliki interes, koji je ova izložba izazvala kako kod visih krugova UNRRE tako i kod logorskog stanovništva, zahtevao je produženje izložbe, što je po želji direktora logora gosp. Mathers-a i učinjeno. Izložba je bila produžena za dva dana t. j. 20 i 21 pr. m.

Pre nego započnemo sa prikazom izložbe, iznosimo kratak historijat iste. Inicijativa i zamisao priredjivanja izložbe u logoru potekla je od strane ing. g. Feodosijeva, koji je zajedno sa rukovodiocem stolarske radionice sproveo u zivot. Izložba je bila spremljena za vrlo kratko vreme, svega oko mesec i po, racunajuci od dana preuzimanja stolarske radionice od strane Jugoslovenskog nacionalnog Komiteta u ovom logoru.

Pred ulazom u izložbu u hodniku Doma, privlaci odmah na sebe paznju umetnički izradjeni plakat, rad akademskog slikara g. Kuznecova sa panoramom Beograda i figurama „D. P.“ Sva sala Jugoslovenskog Narodnog Doma zauzeta je izloženim rukotvorinama. Odmah pri ulazu u izložbenu salu pada u oci centralni deo izložbe. Na crnom polju, koje zauzima veliki deo zida nalazi se Jugoslovenski Kraljevski Orao, a na podijumu ispred njega ukusno ureseni sto sa majstorski izradjenim predmetima od drveta — rad g. Koropalkina, rukovodioca stolarske radionice. Dva ukusno izradjena pribora za pusenje, figure slonova, igracke i dr., sve to pokazuje umetnički ukus i savrsenu majstorsku izradu. To je prvi utisak posetioca na samom ulazu. Desna strana zida zauzeta je akvarelima umetnika Avrinskog i metaloplastikom direktora izložbe ing. Feodosijeva. Pada u oci ikona Majke Bozje u bogatoj odeli, a isto tako i dve male stvarcice: miniaturni goblen i kutija za cigarete, koje su zahtevale veliku vestinu izradjivaca, pa i ukus i strpljenje

u radu. Leva strana zida zauzeta je vecim delom rukotvorina žena. Ukusno izradjene male lutke u nacionalnim nosnjama i velika komicna slika malog pseta, koje luta sa previjenom nogom po ulicama bez svog gazde i ne moze naci nigde sklonista, posto je za njega svuda „off limits“ (ulaz zabranjen). Ova slika izaziva gotovo kod svih posetioca osmejak na licu. Dole, dva mala jastucica napravljena od grubih zimskih rukavica, koje su svojevremeno bile deljene u logoru. Pored njih tri ukusno izradjene kutije sa uzezenim slikama katedrale i dr. Da bi izložene predmete mogli ne samo opisati, vec i strucno raspodeliti, posluzili smo se ljubaznosku g. ing. Feodosijeva, direktora izložbe, koji nam je dao strucni pregled izlozenih stvari. Sve te stvari bile su podeljene na 16 grupa, od kojih su u glavnom bile zastupane umetnost i zanatstvo.

U prvoj grupi bili su duborezacki radovi, pribori za pusenje — davori g. direktoru logora za rodjendan od strane Jugoslovenskog Nacionalnog Odbora i dar g. Silc-u od strane medjunarodnog skolskog komiteta. Zatim serije slonova raznih velicina i drugi predmeti.

U drugoj grupi — predmeti izradjeni od slame: ukusno izradjene kutije i okviri za slike, radjeni u kombinaciji slame i drugog materijala. Pored njih polozen snop slame privlacio je paznju posetioca izložbe i izazvao primedbu direktora logora, da bi se za ovako izradjene predmete mogle mirne duse primati narudzbe iz Londona i Pariza.

Treca grupa — keramika: bila je predstavljena vanrednim umetnickim sarama. Ovde moramo naglasiti, da su kao materijal za radove posluzili obicni tanjiri, koji su bili podeljeni medju stanovnike logora i stakleni sudovi, u kojima se donosi mleko. Od tako grubog materijala zaista je bila umetnost stvoriti ovako umetnicku keramiku.

Cetvrta grupa, bila je zastupana rucnim radom i modelisanjem. Od modela izloženi motivi iz ruske bajke —

car u caru
„castusaka
pecurke —
uz primen

Peta gr
bolje rece
cice, kao
za cesljeve

Sesta g
jama: cen
zana „r
glice“: ka
ine zastit
i Slovena
drugi lep

Sedma
tije u orn
Dalmacije
su visokin
zvala vel

Osma g
velira i s

Deveta
ljena mn
lepo izra
a, izlagac
vlacili su
skolu: „a
merenje
ciznim ta
za obrac
aparati b
Feodosij

Deseta
izložbi. M
pretstavlj

car u carskoj nosnji i ruske seljanke u zanru narodnih „castusaka“. Zatim nekoliko jaja sa Uskršnim sarama i pecurke — sve je to bilo izradjeno od papirnate vate, uz primenu obicne boje za pisanje plakata.

Peta grupa, bila je zastupljena radovima iz kože, ili bolje receno od otpadaka kože. Razne prakticne stvarcice, kao sto su novcanici, korice za legitimacije, futrole za cesljeve, kutije za puder i t. d. Svega oko 60 predmeta.

Sesta grupa — drvorez u kombinaciji sa uljenim bojama: centralno mesto zauzima divno-plasticno prikazana „ruska trojka“ i dve figure, a sa strana: „izbeglice“: kako je izgledao pre, a kako izgleda posle UNRR-ine zastite. Zatim citava serija tipova iz Srpske, Hrvatske i Slovenacke sredine, u narodnim nosnjama; i mnogi drugi lepi predmeti.

Sedma grupa bila je zastupljena metaloplastikom: kutije u ornamentima i slike sa motivima iz Juzne Srbije, Dalmacije, Bosne i sa Oplenca. Sve ove slike poklonjene su visokim gostima — posetiocima izlozbe, koje su izazvala veliko odusevljenje.

Osma grupa, zastupljena je izlozenim materijalom juvelira i sajdzije naseg logora.

Deveta grupa — prikladno stolarstvo, bila je zastupljena mnogim radovima: modelima raznih civiluka, tako lepo izradjenim, da su izazvali veliku paznju posetioca a izlagacu pridoneli mnogo narudbi. U ovoj grupi privlacili su na sebe narocitu paznju pribori za geometarsku skolu: „astrolabija“ (prototip teodolita) za viziranje i merenje uglova na terenu. Drveni cirkli i trougli sa preciznim tablicama mera duzine. Osobito se isticao aparat za obracunavanje mehanicke površine po planu. Ovi su aparati bili izradjeni i konstruisani po gg. Menjsikovu i Feodosijevu.

Deseta grupa — umetnost, bila je obilno zastupana na izlozbi. Na prvom mestu mora se istaci mozaik, koji je predstavljao visoki umetnicki rad.

Na drugom mestu dolaze slike, kopije i t. d., radjene obicnom olovkom, akvarelom, tempora i uljenim bojama.

Ovu drugu podgrupu — slikarstvo moramo podeliti u kategorije prema vrsti umetnosti i materijala:

a) *Olovka i kreda*. G. Ivan But izlozio je tri slike izradjene mastiljavom olovkom i kredom: „logor Freimann“, zimski pejsaz i more. Slike daju utisak kao da su izradjene pastelnim bojama.

b) *Grafika* (rad obicnim perom). Zastupana izvanrednim radovima g. Linevica. Slike iz Juzne Srbije, Bosne, Dalmacije, stara crkva na Oplencu i tip seljaka „Dinarca“. Radovi g. Leona Linevica obracali su na sebe paznju svih posetioca izlozbe.

c) *Okvareli*. Ova grana slikarstva bila je izrazito i raznovrsno zastupana. Svoje radove izlozili su gg. Avrinski, Krivski i Trutenko. Ovde je tehnika umetnosti bila potpuno izrazena. G. Avrinski pokazao je u svojim istocnim pejsazima snagu perspektive. Narocito je privlacila paznju na sebe slika „ruskog boljara“.

G. Krivski mladji (17 godina) izlozio je svoje kopije — poglavito pejsaze. Njegovi radovi odaju veru reprodukciju cuvenih majstora, osobito su lako izradjeni i obiluju raznovrsnim tonovima. Neophodno je potrebno, da mladi umetnik produzi rad na strucnim umetnickim studijama, kako bi usavršio svoj latenat.

G. Ivan Trutenko izlozio je seriju od 19 slika. Njegovi radovi obratili su paznju na sebe, posto su bili raznovrsni po motivima a ujedno i umetnicki izradjeni. „Macka“, „Zver“ i „Uzas“ spadaju u radove, koji odmas obracaju na sebe paznju.

d) *Tempora* — radovi g. Kortunovica bili su predstavljani sa nekoliko pejsaza.

e) *Uljene boje* — Ova je vrsta umetnosti bila veoma malo zastupana iz jednostavnog razloga, sto se ma-

Razni momenti sa izlozbe

terijal za ovu vrstu u danasnjim prilikama vrlo tesko nabavlja. Gdja Varvara Larionova izlozila je lep pejsaz iz Juzne Srbije, a g. Ivan But kopiju stare freske — lik Sv. Save i mali portret Vuka Karadzica. Gdjica N. N. izlozila je vrlo lepe „ruze“ na somotu.

Jedanaesta grupa — gobleni. Najvecu senzaciju izazvao je miniaturni goblen — rad gdje Vere Vuckovic. Ceo goblen ima velicinu od 6x6 cm. a izradjen je tako lepo da daje prvi utisak, da je to izradjeno bojama a ne svilenim koncem. Po umetnickim bojama istakao se na izlozbi goblen „ruze“, rad gdje Zdobnikove. Prirodne boje cvetova bile su vanredno zive i izazvale toliko dopadanje kod posetioca, da je gdja Zdobnikova bila obasuta tolikim narudzbama, da je direktor izlozbe bio primoran skinuti sa goblena njeno ime, kako bi imala mir u svojoj sobi, kamo je svet dolazio da preda narudzbe.

Dvanaesta grupa — narodne sare i vezovi izradjeni u logoru. Stari srpski vez bio je zastupan sa dva peskira, koji su izradjeni od strane nasih devojaka pod rukovodstvom sefa Jugoslovenske radionice. Pored starog srpskog veza bile su izlozene u dovoljnom broju i hrvatske ornamentike, cvece i fantasticne sare. Sarenilo izlozenih predmeta zadovoljilo je posetioce izlozbe.

Trinaesta grupa bila je zastupana modelima u miniatu-ri. To su izvanredni radovi gdje Varvare Larionove — tri male korpice od gajtana i slame sa vocem, povrcem i cvecem. Sve je to izradjeno u miniatu-ri sa neverovatnom preciznoscu i u prirodnim bojama.

U cetnaestu grupu spadaju lutke od krpa. Ovi predmeti bili su izradjeni u prilicnom broju, te su izazvali narocitu paznju dece, koja su se dugo zadržavala pred njima sa otvorenim ustima i osmejkom na licu. Cela skupina lutaka u raznim narodnim nosnjama: srpskim, hrvatskim, slovenackim, ruskim, ukrajinskim, perzijskim i t. d., kao i crnci, kauboji, spanjolci — jednom recju skup dece Lige Naroda.

Petnaesta grupa bili su raznovrsni umetnicki radovi, Drvene i limene kutije sa umetnickim slikama i sarama na poklopcima, zatim drveni brosevi sa miniaturnim sli-

cicama u boji. Lepo izradjeno Raspece od alumini-ja, mali model kucice izradjen od kutije za konzerve. Osobito umetnicki izradjena kutija za cigarete od drveta sa inkrustacijom od slame. Ova kutija privukla je osobitu paznju, jer na prvi pogled daje utisak jedne skupocene kutije izradjene od strane juvelira sa srebrnim zlatnim ukrasima. Jedan oveci model seljacke kuce napravljen od tankog drveta — rad naseg drvosece, zaslu-zuje paznju.

Poslednja sesnaesta grupa je zanatstvo. Tu su zastupani radovi cipelarske radionice — modeli obicnih i elegantnih cipela kao i cipela za turiste u vrlo lepoj i solidnoj izradi. Modeli damskih sesira izradjenih iz talijanskih sesira magacina UNRRE i model zenske frizure naseg zenskog frizerskog salona u logoru.

Prva dva stola levo od ulaza u izlozbeni dvoranu zauzeli su islozenim stvarima Poljaka i Letonaca. Poljske dame izlozile su tri pidzame sa vrlo lepim i ukusno izvezenim sarama, nekoliko sesira, dva para domacih cipela — sve iz materijala, koji je dobiven iz magacina u logoru. Sesiri i kucne cipele izradjene su iz grubih zimskih rukavica, sa puno sika i elegancije, na cemu bi mogao zavidet ma koji zenski salon sesira. Osobito paznju privlace mali umetnicki izradjeni brosevi od komadica organtina i drugih otpadaka. Ovi brosevi daju utisak, kao da su izradjeni iz porculana ili umetnickog tankog stakla. Drugi sto bio je zauzet rukotvorinama učenica Letonske zenske gimnazije u logoru — elegantne pidzame sa izvezenim motivima i kratak kaputic napravljen od logorskog pokrивaca, a to sve pokazuje ukus i vestinu gimnazistkinja.

Posebno moramo istaci predmete g. Pavlova, koji je izlozio mnogo predmeta izradjenih od drveta, koze i papira sa jugoslovenskim motivima. G. Pavlov imao je jos pre rata svoju radionicu umetnickih predmeta u Vrbjckoj Banji pod nadimkom: „Cika Rus“.....

Posebno jos isticemo lepi sto i izlozbu stampe Jugoslovenskog Nacionalnog Komiteta — redakcije „Jugoslovenske Otadzbine“ u logoru i redakcije novina „Jugoslavija“ u vojnoj kasarni. Izlozene ilustracije po grupama privlacile su paznju posetioca izlozbe. Prvi deo

Umetnost
nase brace
na Frajmanu.

ilustracije
Kralja Po
Kraljevog
nase zen
Slovenije
nasih gr
cetvrti do
nasem lo
paznju sv
jedinacni
recnika;
morao ce
pis, novi

Dosao
mozda i
Njegovo
pravde i
tiri slob
geslo ov
ko, kolil
da na sv
narodi p
Znao je
dozivljav
beskrajn
tiranija
nosti ug

Ratna
je iz sve
nu malu
jedan m
ljude ol
nasoj ze
ni u je
Nije mu

Njemu
dili hra
Mnogi s
jeziku.
govoren
da se g
i rec „c
upro pr
— Ce

Ljudi
se pola
u osme
blizi st
te brig
drugovi
kada je

Dani
govoril
misli.
ceo je
dana u

— „k
tako s
— „
princip

aluminija,
ve. Osobito
eta sa in-
je osobitu
skupocene
nim zlat-
e naprav-
zasluzuje

su zastu-
obicnih i
lo lepoj i
ih iz tali-
ke frizure

ranu zau-
a. Poljske
kusno iz-
macih ci-
agacina u
ubih zim-
nu bi mo-
tu paznju
komadica
ju utisak,
og tankog
a učenica
ntne pid-
apraavljen
i vestinu

a, koji je
toze i pa-
ao je jos
Vrjackoj

Jugoslo-
Jugoslo-
a „Jugo-
po gru-
Prvi deo

ilustracije posvećen je Kraljevskoj porodici: dolazak Kralja Petra I u Beograd, mladi Kralj Petar II, rusevine Kraljevog Dvora na Terazijama i dr. Drugi deo „lepote nase zemlje“ predstavljene su snimcima iz Dalmacije, Slovenije, Bosne, Juzne Srbije i t. d. Treci deo, snimci nasih gradova: Beograda, Zagreba, Ljubljane i dr. i cetvrti deo, koji je posvećen prikazu raznih svecanosti u nasem logoru. Izlog jugoslovenske stampe privukao je paznju svakog posetioca, posto su se tu prodavali i pojedinačni brojevi casopisa, novina i srpsko-engleskog recnika; promet je bio živ pa je ponekad red posetioca morao cekati dok ne dobije od prodavaoa zeljeni caso-
pis, novinu ili recnik.

Ukupan broj izlozenih predmeta bio je 676 komada, od kojih je radionica Jugoslovenskog Nacionalnog Komiteta izlozila 158 komada, „staless“ 99 komada, Poljacki 25 komada, Letonci 12 komada, preostalih 382 komada izlozili su jugoslovenski stanovnici logora.

Ova lepa manifestacija rada u logoru, koja je potekla na inicijativu Upravnika radionice Jugoslovenskog Nacionalnog Komiteta, ing. Feodosijeva, zasluzuje puno priznanje svim izlagacima i ostace dugo u uspomeni, koliko merodavnih faktora UNNRRE, toliko i kod stanovnika logora.

Tum.

Nas mladi prijatelj

Dosao je iz daleke zemlje. Mozda negde iz Teksasa, mozda i iz Indijane. Mlad je, jedva da ima 25 godina. Njegovo lice blista od vedrine i cvrste vere u pobeđu pravde i srecnije covecanstvo. Dosao je da se bori za cetiri slobode, koje je njegov predsednik postavio kao geslo ove borbe. Politikom se nije mnogo bavio. Onoliko, koliko to svaki kulturni covek mora. Ali je znao da na svetu postoje mnoge patnje, znao je da su mnogi narodi pogнули glavu pod grubom tiranskom knutom. Znao je, da mnoge majke placu, da su mnoge neveste doživljavale svoju crnu svadbu. Mrzeo je tiraniju jer beskrajno voli svoju slobodu. Dosao je da se bije, da tiranija ne zavlada svetom, te mozda u dalekoj buducnosti ugrozi i njegovu otadzbinu.

Ratna igra sudbine dovela ga je medju nas. Skocio je iz svoj neverovatno ostecenog aviona, skocio je u jednu malu, njemu doskora nepoznatu zemlju, u za njega jedan novi svet. Isprva je bio nepoverljiv. Gledao je u ljude okupljene oko sebe s podozrenjem. Slusao je o nasoj zemlji mnoge protivrecne vesti. Nije bio siguran ni u jednu od njih. Mozda se plasio, mozda radovao. Nije mu se moglo procitati u ocima.

Njemu strani ljudi opkolili su ga. Nudili mu vode, nudili hrane, cigarete, zagledali ga i tapsali po ramenima. Mnogi su mu nesto govorili na njemu potpuno stranom jeziku. Mozda je samo cesto slusajuci rec Amerika, izgovorenu za njega nekim cudnim naglaskom, naslucivao da se govori o njegovoj zemlji. Cuo je isto tako cesto i rec „cetnik“. Naprezao je usi, posmatrao dugo i najzad upro prstom u ljude oko sebe:

— Cetnik's

Ljudi su potvrdno klimali glavama i na njegovom licu se polako pocela ocrtavati radost. Usta se pocela siriti u osmeh. Posle je sve islo lakse. Dosao je u prvi najblizi stab brigade, proveo tamo izvesno vreme kao gost te brigade, dok se nije saznalo gde su ostali njegovi drugovi. Zatim je bio upucen njima. Bio je veoma srecan kada je video, da je cela njegova posada spasena.

Dani su prolazili. Upoznao je i nase ljude koji su govorili njegovim jezikom. Dolazilo je do ceste razmene misli. Govorilo se otvoreno, posteno, prijateljski. Poceo je da upoznaje nase ljude, nase probleme. Jednoga dana u razgovoru rekao nam je:

— „Kako je to cudno da vi, tako daleko od nas imate tako slicne poglede na svet i zivot kao i mi“.

— „Da“, odgovorili smo mi, „mi se borimo za iste principe — cetiri slobode, za koje se i vi borite. I mi ne

trazimo nista vise.“ Pogledao nas je duboko i pravo u oci i stisnuo nam ruku.

Sada nije vise medju nama. Otišao je natrag u svoju komandu. Mozda ce opet uskoro leteti jednog dana iznad nasih glava na svojoj ogromnoj masini i posmatrati njemu sada poznate predele. Sigurno je, da ce tada pogledom traziti svoje prijatelje, iako zna, da ih s te visine nece moci spaziti. Ali ce se i njemu i nama dole ruka makinalno stegnuti. Kroz ogroman prostor prenece se stisak ruke, koji vise nista ne moze razdvojiti.

Prestampano iz „Ravnogorska Misao“ od avgusta 1944. godine.

„Sumske“ novine

Neznam koga je to dana bilo. Mislim, sredinom januara 1943. godine.

U cosku, pored polurazbivenog i ledom oblozenog okna, jednog „pilicara“ — putujem za Zajecar. Odeven u seljackom suknu, po Svrlijskom kroju. Davno neobrijan lik, skriva mi velika subara.

Napolju kovitla mecava; unutra, steze mraz.

Voz se trese, cvili, brekce i pisti, probijajući se sa teskom mukom, kroz brda sneznih smetova.

Preko puta mene, na klupi — sedi jedan stariji covjek, u dotrajalom zaketu i odgovarajucim pantalonama, iskicenim — upadljivo isaranim zakrpama; gotovo raspale obuće; bez sesira i zimskog kaputa. Da je bio crne puti a naoruzan cemanetom, niko nebi posumnjao da je to uistini neka promasena ciganska velicina. Ovako, bedno odeven, nikako nije bio u skladu sa geometrijski ocesljanom lepo negovanom glavom. Do njega, neka iscedjena zena, crnom samijom zabradjena, podbulog, uplakanog lika, neodredjenih godina, iz kojih se usta cesto otezase piskav i dug uzdah. Ne govori. Ocevidno ne zato, sto nema razloga, vec sto je tuga skrhalo. Povremeno, ona svojim velikim i zilavim prstima, iscedi iz nabubrelog, crvenog nosa uz zaglusnu simfoniju neharmoničnih tonova — bogat sadržaj, koji, dusemaski slepljen o prljav pod — nestajase pod njenim ogromnim opancima. Pored nje, sedi starac, ciji domacinski — topao pogled, presicen nekom dubokom tugom — po nama lufa.

Voz hukce uz veliku galamu i dalje kotrlja... Svi cute, svako svoju brigu brine...

U selu Donjem Zunicu, udje u nas kupe jedan mladac, veseo i snazan kao div. Pogleda nas redom vedro i smelo, a zatim, posto se uveri da smo svi brigom i nevoljom opijeni — nakaslja se seretski, snazno pljunu u stranu, i poluglasno zapevusi:

„Od Topole, od Topole, pa do Ravne Gore

Svud su straze, svud su straze... ne sme da se kaze“... Sva se lica na meh razvedrise. On, osetivsi — da je to njegova zasluga, zadovoljno se promeskolji, vedro nasmesi, isprsi i glasnije nastavi:

„Kralju Pero, Ti si nase zlato,
Cercilu si na cuvanje dato“...

Onaj, bivsi gospodin, ciji sam svaki pokret pazljivo pratio — dize se razdragano i tapsuci mladica po sirokim plecima, stranim naglaskom, kroz stisnute zube procedi:

— Bravo, bravo! — Ti si nas!... Nego... Imas li duvana...

— Imam, odgovori mu mladac i ponudi kutiju sa bugarskim cigarefama.

— Ti si iz Donjeg Zunica...

— Ne, nesam...

— Iz Krivog Vira...

— Nesam...

— Ma, negde sam te video...

— Ja te do sag nesam vidjuval...

— Imas li petroleuma...

— Kakvo je toj?...

— Ono, znas, sto u lampa gori...

— A, toj se kod nas vika gas.

— Ja, ja, na to sam mislio...

— E, u taj pusti gas, mnogo oskudjevamo...

— Ja imam mnogo, samo vi meni kazi gde vasa kuca, pa cu ja donesem.

Osecajuci svu tezinu lukavstva ovog gadnog petokolonca, zgrabih svoju kozinjavu torbicu i drenov cvornovak, i primakoh se blize ugrozenom.

— Seljak se nesto zamisli, a zatim, spustajuci saj kacu jos nize na vedje — pocesa se po temenu.

— Znas, prijatelju, na mene je kuca daleko, nego ti reci — kude je tvoja, pa cu si ja dojdem na kude teb...

Tada tek odahnuh, osetivsi kako mi se neki velik teret — otkide s grudi.

Buljavi tudjinac ocevidno porazen, nemocno i zlovoljno blenu u njega, a zatim u moj — srecom ozaren lik. Osecajuci njegovu nameru, da dobija zelju da se na mene sruci preduhitrih ga: otvori mu krisom krajicak moje torbice, u kojoj su neuredno lezali, tada skupoceni — klinci za potkivanje stoke... On me pogleda prodorno, a zatim posto se uveri u moju identjcnost — mrzovoljno manu rukom.

Za to vreme, mladica je nestalo. To stranca ocevidno uzbudi. Jos jednom nas sve redom upitno prostreli, a zatim se naglo dize i snaznim, vojnickim korakom izgubi u susedni kupej.

U tome, medju nas nasoj unifor

— Legiti

Ja se mal dzepove ka grudi jedan pruzih — s

On poce. Svako je leda me ve manznetnu s

— Hajde

Tako, po za smrada gov pratio mukom, bio no — kroji izvucem. I glava, vec svoj zadata u kojoj je vacen, pok ckoj korpu premu za n

Najzad, p bene kabin tioca zadrz

— Slusaj

narednik.

— Kazi

Ko ti je da

Gledajuci on... Kom ili Titu. Ze lim za naci nata glava, odavase ne na ona bez plakatima vike. U to Gledajuci i da me svo obrazu. Gl nuse, oci z zbunih u z

— Jesi li ljudi, koji slobodno

Njegovo vih reci. Z me kao k opominjuci Zato prom

— Nemo

Ja sam esn vasaiste. I robise, pa iz Zajecar starse dete bolnicu. U baju pare

— Dosta

na postavlj

U tome, sa suprotne strane, vrata se sirom otvoriše i među nas upadose dva naoruzana čoveka, odevena u nasoj uniformi.

— Legitimacije, prodera se jedan.

Ja se malo povukoh unazad, a zatim, prevruci redom dzepove kao što je to običaj kod seljaka, izvukoh iz grudi jedan prljav peskiric, iz koga odmotah i skruseno pruzih — svoju legitimaciju.

On poče da ju studira, prevrće, zatim ispocetka čita. Svako je mogao primetiti da se silno muci. Najzad, pogleda me veoma zvanično, i zarivši moju legitimaciju u manjetnu svoja levog rukava-dreknu:

— Hajde, zamnom...

Tako, podjismo, kroz dužu kompoziciju prepunog voza smrda i bede. On, napred; ja za njim i najzad, njegov pratilac — zamnom. Probijajući se tako, teskom mukom, bio sam samo mehanicki prisutan, inace, duhovno — kroji sam plan kako da se iz ove nevolje što brže izvucem. I to ne samo zato, što je od toga zavisila moja glava, već još više — što bi me ovo sprecilo da izvršim svoj zadatak: da stignem što pre do Zajecarske bolnice, u kojoj je lezao okovan lancima za krevet, nedavno uhvacen, pokidane utrobe, hrabri komandant Knjazevackog korpusa kapetan Boza Miladinovic, i izvršim pripremu za njegovu otmicu.

Najzad, posto obidjismo ceo voz, vratismo se do sluzbene kabine. Otvorivši vrata, pusti me unutra, a pratilac zadrza u hodniku, pred vratima.

— Slusaj prijatelju, unoseci mi se u lice obrati mi se narednik.

— Kazi mi istinu, odkuda ti ova legitimacija..... Ko ti je dao objavu za putovanje.

Gledajući ga netrenimice, poče da ga studiram. Ko je on... Kome pripada... Da li Nedicu, Ljoticu, Drazu, ili Titu. Zeleći da se kroz resenje tog problema opredelim za nacin odbrane. Njegova velika, četvrtasta i cvornata glava, obrasla cekinjastom, prosedom dlakom — odavase neceg divljackog i strasnog, potsecajući me na ona bezbrojna strasila, kojom su Nemci na velikim plakatima kroz sva nasa naselja ilustrovali — boljsevike. U tome razmisljanju zaboravih šta me je pitao. Gledajući i dalje tupo u njega — naljutih ga i naterah, da me svom težinom svoje velike sake sibne po levom obrazu. Glava mi zveknu o drvenu pregradu, usi zaglunuse, oci zamaglise... Stresoh se osamucen i još više zbunih u zahtevu postavljenog pitanja.

— Jesi li Drazin... Kazi, kazi slobodno. To su cestiti ljudi, koji se žrtvuju za dobro nase otadzbine. Priznaj slobodno — pa cu te odmah pustiti.

Njegovo lice i dalje je ostalo u punoj suprotnosti njegovih reci. Zato se odlucih — da cutim... Najzad, scepa me kao klestima za ramena i poče snazno drmusati, opominjući me, da je njegovom strpljenju dosao kraj. Zato promenih odluku i pokusah da ga obmanem.

— Nemo, brate! — ziva ti deca! — Nemo — takoj! Ja sam esnaf-čovek, iz Belu Palanku, Imam si ducan na vasariste. Pre rat sam živel u Pirof... Bugari me porbiše, pa me sa decicu iskarase. Neknja sam dobio aber iz Zajecarsku bolnicu, da mi je tamo Jova, moje najstare dete — bolno dokarano. Pa sam zatoj potrcal u bolnicu. Usput sam ponel i ovija klinici, jerbo mi trebaju pare za ilaci na dete.

— Dosta, dosta, ne lazi više. Nego odgovaraj samo na postavljena pitanja:

— Ti imas legitimaciju iz Niske Jelasnice, a objavu za putovanje iz Bele Palanke. Kako je to moguće, kada nijedan srez ne može izdati putnu objavu stanovniku drugog sreza...

— Na tvojoj objavi pise 3682. Iz koga si dzepa taj broj izvadio. Sigurno nisi znao da je u ovoj godini do sada Belopalanacko nacelstvo izdalo svega do broja 1000...

— Na objavi ti je neki bandit napisao: da ona vazi za tri nedelje! Zaceo samo zato: što nije znao da se novim vladinim naredjenjem nikome nesme izdati odobrenje za putovanje duze od tri dana.

— Imas li voznu kartu?...

— Imam — pruzih mu...

— Ko ti je kupio kartu?...

— Ja sam kupil...

— Ko je bio na salteru: musko ili zensko?...

— Zenska...

— E nije istina — vec bas musko...

— Ja neznam, kroz onaj malu luknju, na onaj golemi pendzer, samo sam ruke videl. One su bile kako u zensku...

— Lazes, sve lazest! Ja sam na sluzbi na Knjazevackoj stanici. Danas sam bio kod saltera i sve redom legitimisao. Ti, tamo nisi prosao.

Uhvacen i lisen svake dalje pomoci u laganju — nemocno ucufah...

— Jesi li partizan, prosaputa gotovo blago...

— Priznaj, priznaj! — pa cu te odmah pustiti... Ti si pravi partizan, ako si... I oni su ljudi, i oni se bore za slobodu.

Najzad se pribrah. Da, pomislih, to je i likom i delom — pravi partizan. Reci cu mu: ja sam partizan! — a on ce me pustiti na slobodu! Taj zakljucak me silno oduševi i najzad savlada grc usana. Stidljivi osmejak — ot-kri mi zube... To ga razbesni...

— A, pa tebi su puna usta zlata! — Ti si burzuj! Ti si Drazin!... Vihor vrelih samara sruci se na moje zarezano lice, a bezbroj teskih pesnica zasu moje grudi. Ponavljajući stalno —

— Nesam, nesam — brate!.. Pokusavao sam da ga umilostivim, stiteci lice rukama. Najzad me divljacki lupi nogom u desnu cevnicu. Strasan bol me probi do mozga i razbesni... Scepa ga svom snagom i odbaci nazad, o susedan zid... Bio sam spreman na poslednje... Gle, dao sam ga strasno, dok mi je ruka lezala za ledjima, na koricama dugackog revolvera — „Kolta“. Za to vreme on me je zadihan i razbarusen, u polulezecem stavu, na susednoj klupi — ispitivacki posmatrao... Cekao sam da ponovo nasrne — pa da mu saspem ogranj u utrobu... Medjutim, on kao da prozre moju nameru, dize se, namesti opasac, pritegnu sinjel, popravi saj kacu i nasmesi se.

— Pa zasto si bolan, brajko, dosao ovamo, da me upropastis. Od vas se više ne može živeti. Sve planine i sva polja — preplavili ste. Sve to vam nije dovoljno, već evo i vozove osvajate. Dokle cete tako... Zar ne vidite da nas Nemci zbog vasih ispada — istrebise. Mi se evo, u Nedicevoj sluzbi žrtvujemo za spas naseg naroda, a vi nas svojim nedelima na svakom koraku — onemogućavate... Spremi se, uredi se malo, dodade gotovo blago. A zatim, kada primeti da sam se smirio, kao da se postide što tako blago samnom postupa, te

ponova proli bujicu najpogrdnijih reci... Besomucno se vinu do Boga, da najzad nekoliko puta odrvratno padne na svoju majku...

Posto, mi otvori vrata, izadjoh na platformu i stadoh pored stepenista, cekajuci prvu, iducu stanicu, da se skinem.

— Skoci odmah, skoci dole! — U stanici se ne smes skidati, prodera se moj „dobrotvor“...

Predanom se nizala citava brda sneznih smetova, od voza agradjjenih beskonacnom signalnom zicom, koja mi je pretila: ako pokusas da skocis vraticu te — pod tockove!....

— Cekaj, brate! — dok voz malo uspori...

— Ne, skoci! — odmah!...

Odmerih jos jednom otstojanje koje me je do te nesretne zice delilo; stavih torbicu na ledja; prekrstih se i najzad odbacih sto sam dalje mogao koso, unapred... Zica me sibnu preko struka, zdera kozu sa dlanova, a zatim — prevrnu nekoliko puta kroz duboki sneg. Najzad sedoh i oslobodih oci od snezne kore. Voz je odmicao pod oblakom prljavog dima, iz koga je mahala jedna ruka, od sebe, u pravcu planina.... Digob se i teskom mukom — savladajuci sve bolove, pozurih u pravcu zajecara....

Dr. S.

U vecitoj borbi...

I ako je dobar roditelj mucenicki pao...

Njegova sirocad i dalje se bore....

Odlazak

Krvava polja pozlacena slavom
rasplakana su ostala za vama,
zasuta cadju i razornom lavom,
zdrobljenim gvozdjem i mrtvim glavama.
Kroz zimsku ponoc, kojom ocaj veje,
kroz vijor, klance, smetove i vode,
koracas muklo, dok se sudba smeje,
koracas muklo, porobljeni rode.
No nigde jauk, ni roptanje glasno,
ni teski uzdah da prolomi gore.
Da li sto branis svaku stopu casno
i sto jos pamtis lovorike skore?
Cujes li jauk, sto ti zemlja salje?

Cujes li zene kako bolno cvile
Znas li da znaci svaki korak dalje
zbogom kulama sto su tvoje bile?
Golgota ceka. Znas li njoj da gredu
putovi tvoji maglom zavijeni?
A vragovi ti pokrov slavi predu!
Iz teska sna se, o moj rode, preni.
A ti me gledas mirno, bez bojazni,
i vera krasi tvoju glavu bledu,
i zboris: „Cemu razgovori razni?
Jer vraticu se u istome redu,
ponovo vedar, vaskrsao, smeo,
sa novom krvlju oholom i zdravom
sresces me gordu, k'o sto si me sreo,
na poljanama pozlacenim slavom“.

(M. Bojic)

Iz Njujor
nice Saveta
nicna tajna
resano pita
Perzijskog
resenje, da
6. maja, ka
trupa iz Pe
cija bila je
Engleski p
predlogom.
govornost,
americkog
Meksiko, h
legacija bil
vio je u sv
bednosti is
dino resen
Australije,
govom mis
tetu time,
pitanju Pe
stirace, da
ponasanje
nicu Savet
njihovom r
vilan. Osim
i svi detal
vodio izvan
odlukama

Protiv ov
delegat.

Iz Tehe
i SSSR po
medju ove

1.) Sovjetski
od sest

2.) Osnova
za isko
poslat n
doneti
sedam

3.) U Azer
mesnog
pod su
Rad oko
cele noci
bio saopsta

Iz Lond
matske oc
jateljjski s
Iz Vasin
Berns pr

POLITICKI PREGLED

Iz Njujorka javljaju, da je 4. o. m. nakon zvanične sednice Saveta Bezbednosti u isti dan bila i održana nezvanična tajna sednica. Na ovoj tajnoj sednici bilo je pretresano pitanje: kako da se postupa dalje u resavanju Perzijskog pitanja. Na zvaničnoj sednici bilo je doneto rešenje, da se rasmatranje Perzijskog pitanja odloži do 6. maja, kada treba da se završi evakuacija Sovjetskih trupa iz Perzijske provincije Azerbejdžana. Ova rezolucija bila je predložena od strane americkog predstavnika. Engleski predstavnik pomogao je i složio se sa ovim predlogom. U svome govoru, on je podvukao veliku odgovornost, koja leži na Savetu Bezbednosti. Za predlog americkog predstavnika glasala je Francuska, Poljska, Meksiko, holandska i kineska delegacija. Sovjetska delegacija bila je odsutna. Francuski predstavnik Bone izjavio je u svom govoru, da je u ovom slučaju Svet Bezbednosti ispoljio svu svoju mudrost i doneo pravo i jedino rešenje. Sasvim je drugačije govorio predstavnik Australije, koji se uzdržao od ovog glasanja. Prema njegovom mišljenju Svet Bezbednosti skodi svom autoritetu time, što ne donosi nikakvo rešenje odlučujuće po pitanju Perzije. Sestog maja delegacija Australije insistirala, da se to pitanje detaljno pretrese. Isti tvrdi, da ponašanje Sovjetske delegacije, koja je napustila sednicu Saveta Bezbednosti ne može da razume. Prema njihovom mišljenju ovakav je postupak potpuno nepravilan. Osim toga, Savetu Bezbednosti nisu bili saopšteni i svi detalji ovog pitanja, već se je već deo pregovora vodio izvan Saveta Bezbednosti, što se kosi sa idejom i odlukama karte Ujedinjenih Nacija.

Protiv ovog mišljenja izjasnili su se kineski i holandski delegat.

Iz Teherana javljaju, da je 5. o. m. između Perzije i SSSR potpisan sporazum, kojim se okončava spor između ove dve strane. Sporazum se sastoji iz tri tačke:

- 1.) Sovjetske trupe napustice perzijsku teritoriju u roku od šest nedelja.
- 2.) Osnovace se akcionarsko društvo (sovjetsko-perzijsko) za iskoriscavanje petrolejskih polja. Ovaj ugovor bice poslat na odobrenje perzijskom parlamentu, koji mora doneti rešenje — odluku po ovom pitanju u roku od sedam meseci.
- 3.) U Azerbejdžanu bice sprovedene reforme prema želji mesnog stanovništva, ali ova provincija ostaje i dalje pod suverenitetom Perzije.

Rad oko sklapanja ovog sporazuma trajao je u toku cele noci između 3. i 4. o. m. kada je njegov rezultat bio saopšten javnosti jednovremeno u Moskvi i Teheranu.

Iz Londona javljaju: da je Engleska prekinula diplomatske odnose sa Albanijom. Uzrok prekida je neprijateljski stav Albanije prema Engleskoj.

Iz Vasingzona saopstavaju da je americki ministar Berns predložio da se u Parizu 25. o. m. sazove kon-

ferencija četvorice ministara spoljnih poslova. Ova konferencija ima za cilj: da sprovede pripreme radove za zaključivanje mirovnih ugovora.

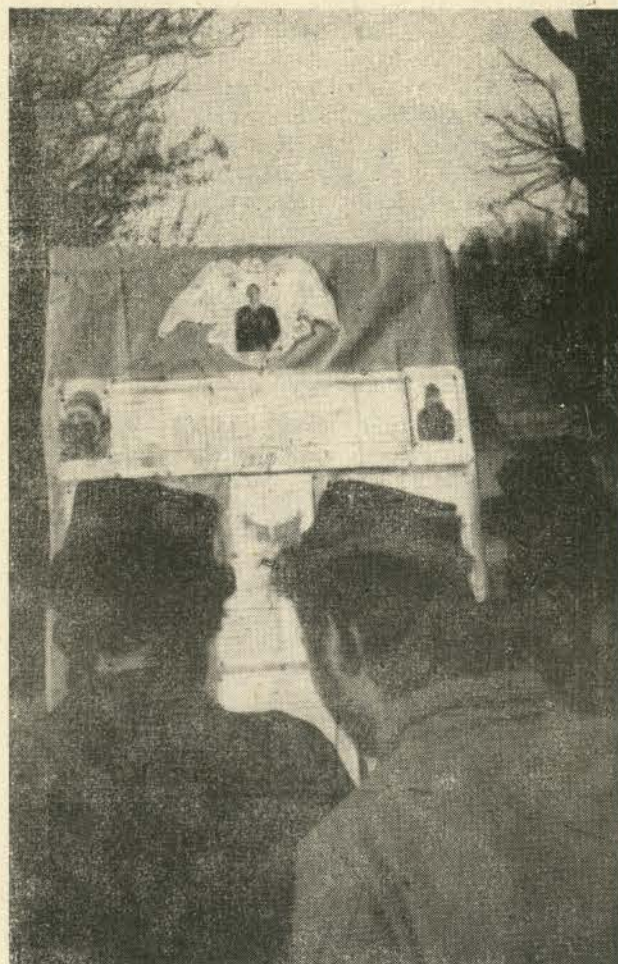
Americki prezident Truman stavio je svoj predlog za trajno održanje mira. Kao njena garancija poslužice americka armija u saradnji sa narodima Saveza Ujedinjenih nacija.

Iz Grčke javljaju, da je program koalicione vlade sledeći:

- 1.) Resenje konstitucionog programa i monarhije,
- 2.) Odredjivanje granica a narocito sa Bugarskom.
- 3.) Ekonomska rekonstrukcija zemlje.

Iz Londona javljaju, da je Poljska vlada spremna da pokrene pitanje Frankove Spanije u Savetu Bezbednosti, posto Spanija prema mišljenju Poljske ugrozava mir.

Tum.

"Sumske" ndvine

Uspelo izvodjenje Nusicevog „Beograd nekad i sad“

Upravo sam ovih dana razgovarao sa jednim poljskim prijateljem, pozorisnim redateljem, o pozorisnim prilikama i životu na našem Frajmanu. Obojica smo sa zadovoljstvom ustanovili, kako se je odjednom prekinulo sa vodvilsko revijskim priredbama, koje su pretile da uniste kod našeg sveta svaki smisao za lepu zabavu i pravu pozorisnu umetnost.

Poput neke epidemije, izredjale su se kabaretske priredbe bez ikakvog umetničko-odgojnog smisla, kao da pojedine grupe zeze da postignu neke jeftine, umetnicke efekte, ili da na brzu ruku priredjenim predstavama zarade sto vise novaca, a publiku prepuste jeftinom smeću. Osim toga, sto su te priredbe bile daleko od prave umetnosti, one su ponekad prelazile i granicu morala. Pocelo se stvarati misljenje, da nasa Frajmanska publika ne bi mogla podneti jedan pozorisni komad od trajne i istinite vrednosti.

Ali poslednji pokusaji nasih pozorisnih grupa ipak su uspeli da definitivno okončaju sa tom vodvilsko-varijetskom epidemijom, te smo u poslednje vreme bili svedoci nekoliko lepих pozorisnih predstava, koje su svojom celinom, sadržajem, igrom glumaca, kao i prijemom od strane publike dokazale, da prava i cista pozorisna umetnost pobeđuje!

U nizu poslednjih, ozbiljnih komada, predstavila se i jugoslavenska pozorisna grupa, koja je u subotu 23. i nedelju 24. marta o. g. izvela Nusicev „Beograd nekad i sad“, veselu igru u dva cina.

Nasi, mladi i poletni pozorisni radnici, odbacili su skoro uobicajenu bolest izvodjenja nekih skeceva i posvetili se studiji ozbiljne i prave pozorisne umetnosti. I vec na prvom mestu moramo sa zadovoljstvom ustanoviti, da su u tom svom prvom pokusaju u glavnom uspeli.

Za ovu svoju prvu, pravu pozorisnu afirmaciju izabrali su Branislava Nusica. Mnogi ce u prvi cas pomisliti, da je to mozda najopravdanije, jer je Nusic zahvalan i lagan za izvodjenje. Ali se s tim misljenjem ne bi mogao sloziti. Jest, Nusic je zahvalan i privlacan za pozorisnu kasu. Njegovi komadi bili su uvek „zlatna rezerva“ svih nasih pozorisnih repertoara i u danima, kada su pozorista u nasoj zemlji prozivljavala svoje najveće repertoarne i blagajnicke krize. Nusic je bio truba, alarm, u casovima kada se je publika pocela udaljavati od pozorista, trazeci razonode u bioskopima i kafanama.

Rekli smo, Nusic je zahvalan, privlaciv, svez i uvek rado gledan. Njegov smeh je vecan. I koliko, u sjaju reflektora, izgledali njegovi likovi lagani za scensku realizaciju, toliko je on ipak imao vrlo malo glumaca,

koji su mogli s potpunim pravom nositi pocasni umetnicki naslov; „Nusicev glumac“.

Stoga moramo jos vece priznanje u ovoj nasoj analizi odati nasim mladim glumcima, koji su se toliko uspeli pribliziti i Nusicu, i dati nam pravi „Nusicev teater“. U toliko vise moramo podvuci, kad znamo, da i najbolji pozorisni komad rdjavo izveden moze sve upropastiti, kao sto i losi komad dobri glumci mogu na svojim leđjima izvuci.

Ovde smo medjutim imali dobar i zahvalan komad, koji su mladi, hrabri i poletni glumci — pocetnici uspesno izveli.

„Beograd nekad i sad“, spada medju poslednja dela koja je Branislav Nusic napisao pri kraju svoja tako bogatog i plodnog knjizevnog zivota. Ali je ova vesela igra jos jedan dokaz uvek svezeg Nusicevog duha. Ovaj besmrtni „kralj smeha“, ostavio je snazan pecat u nasoj pozorisnoj knjizevnosti, te se njegova era moze s potpunim pravom oznaciti — „Nusicevom erom“...

Svoj „Beograd nekad i sad“ obradio je Nusic prema Steriji Popovicu, prikazujući, ili bolje reci ostro sibujući nase prilike u vreme, koje stoji u znaku „profesionalnih golmana“, „musica“ i „stećajeva“, „zurova“ i „kerova“. No, ali uza svu svoju ostrinu, on je na momente opet blag, neznan i slovenski sirokoogrud. Njegova lica nisu marionetska, ona su ljudi od krvi i mesa, sa svim svojim slabostima, kao i odlikama.

Sve ove komponente naisle su na vrlo dobru realizaciju u majstorskim rukama, jos davno pre rata poznatog reditelja g. Otona Oreskovic, koji je uspeo da iz glumaca izvuče maksimum, te tako da prikaze lepu i skladnu priredbu. G. Oreskovic je uz to i veoma uspelo odigrao ulogu „Nikole“.

Od glumaca treba na prvom mestu spomenuti VLADU DOJCINOVICA, koji je igrao glavnu ulogu „Stanojla“. Ovaj mladi glumac, koga smo imali prilike vec vise puta videti na daskama naseg pozorista, dao nam je ponovni dokaz svog velikog glumackog talenta. On je vrlo tesku ulogu Stanojla uspeo izneti u svim niansama sarkazma, koji ona iziskuje, da opet bude na momente dobrodusni starac, nezni otac i iznese svu bol u kojoj se njegova dusa lomi, kad potajno mera da bez iz svog Beograda, pred teskom istinom, koju je doneo novi duh vremena, u kome se on ne moze da snadje.

Vlada Dojcinovic spada u red, vec rutiniranih glumaca, ciji je talenat u punom svetlu dosao do izrazaja u ovoj ulozi. Sistematskim radom, u dobrom teatru, sto dalje od jeftinih skeceva, i u rukama dobrog reditelja, njegovo ime moglo bi danas-sutra uci u red prvaka naseg pozorisnog zivota.

Idealnu i
bolju zamis
SIJACKI. B
no odigrala
dusne i bri
Sarmatna
BOSKA RU
Milice. Ova
pozorisnu u
mogla posta

Zanimljiv
grupe: gđj
g. MILOR
Sve troje r
mladalacko
karakteristi

Odlican
g. MILE S
pokretima
isto tako u

Vrlo dob
MIRA KR
savremene

Isto tak
VEJERMA
vica stvorik

Na dan
sa temom

Na pocet
sada resav
lije, zbog
Komisija
cama na
narodna g
nije mesac
Istre pitan
jos krajen
doselili Ju
dolina —

Italiju. Uz
nica — u
naselio st
tim nasi
vrata za l
koje su o
istoku bio
rosicama.
Republike
tiv nadira
netracija
posto su
turnog ra
turnu i ta
i dalje ja
naca. Goe
tuacija, n
politicki
Nemci po
poslednje
dili most

Idealnu interpretaciju, od koje ni Nusic nije mogao bolju zamisliti, imali smo u ulozi Perse, gđju DRAGU SIJACKI. Bez ikakve teatralnosti, prirodno i jednostavno odigrala je ona svoju ulogu, dajući idealan tip dobrodusne i brizljive majke i bake.

Sarmatna, elegantna i puna elana bila je gđjica BOSKA RUDELIC, u ulozi moderne, savremene zene — Milice. Ova mlada početnica pokazuje mnogo misla za pozorišnu umetnost. I ona bi jednim solidnim studijem mogla postati odlična kazališna sila.

Zanimljiv je ujedno bio i trolist najmladijih članova grupe: gđjice IRENA DIOSI, MILANKA SIJACKI i g. MILORAD GAJIC, koji su igrali Nikolinu decu. Sve troje mladih glumaca dali su svoje uloge s mnogo mladalačkog elana i draži, a što je za prvi nastup i najkarakterističnije, bili su daleko od svake treme.

Odličan je u karakternoj ulozi Joce, Persinog brata, g. MILE STOJIC, koji je u svojoj ulozi bio odmeren u pokretima i tonu. U ulozi njegovog sina predstavio se isto tako uspešno i g. MISA POLJAKOV.

Vrlo dobra u svojoj ulozi gđje Popovic, bila je gđja MIRA KRUSNJAK, koja je izvrsno okarakterisala tip savremene zene, koja živi na „velikoj nozi“.

Isto tako nesme se mimoći ni g. ing. VITALIJE VEJERMAN, koji je svojom epizodom ulogom g. Popovica stvorio izvrstan tip, te uneo puno humora. Ovaj već

rutinizirani glumac, dao je ponovno dokaz da se i iz najmanje uloge može stvoriti izvrsna kreacija.

U ostalim ulogama, uspešno su se predstavile gđjice: BOSA BRAJEVIC I MAGDA SELES, kao i gg. DUSAN NESIC, MLADENOVIC, DUSAN PAVKOVIC, FRANJA FERINO, DUSAN PERKOVIC I RADE GLAMACEK. Svi su oni svojim malim ulogama, te iskrenom saradnjom i ljubavlju doprineli ovom lepom zajedničkom uspehu, Jugoslovenske pozornice, koja treba i dalje da nastavi ovaj lepo započeti rad.

Posebna senzacija i veliko iznenađenje za publiku, bile su prekrasno izrađene nove dekoracije, koje su u celosti potpomogle potpunu i uspešnu autorovu zamisao, a redatelju olaksale realizaciju samog komada.

Gosp. ing. Vitalije Vejeran ujedno se predstavio kao izvrstan scenograf.

Citava predstava „Beograd nekad i sad“ stajala je u znaku spontanog iskrenog i odusevljenog rada i nastojanja, koji nije ostao nenaagrađen, već srdačno pozdravljen od odusevljene publike, koja je dva dana uzastopce dupkom punila dvoranu, aklamirajući odusevljeno mlade umetnike.

Ovaj uspeh ne sme biti tacka u njihovom radu, već čvrsti temelj na kome će se u buduću izgraditi nas pozorišni život, kako bi ovde, u emigraciji, mogli u punom svetlu prikazati našu veliku i bogatu pozorišnu tradiciju.

Theatralis.

Predavanje na narodnom univerzitetu

Na dan 26. marta o. g. održao je predavanje g. V. P. sa temom „TRST I JULIJSKA KRAJINA“.

Na početku predavanja predavac je naglasio da se bas sada resava pitanja granica između Jugoslavije i Italije, zbog čega je na lice mesta izašla Medjunarodna Komisija da bi ispitala sve okolnosti i odlučila o granicama na principu narodnosti. Italijanska i slovenska narodna granica planinskog dela jasna je, jer se zivalj nije mesao. Medjutim juzno od izliva reke Soce sve do Istre pitanje povlacenja granice nije jednostavno, jer jos krajem VI stoleca i pocetkom VII u taj predeo su doselili Juzni Sloveni. U to vreme taj prostor — ilpskih dolina — nije bio naseljen, ali tu je bio put sa Istoka za Italiju. Uz reku Socu bila je stara Langobardijska granica — utvrđenje Zapadno-Rimske Imperije. I tu se naselio stari germanski narod, — Langobardi. Medjutim nasi preci vodili su neprestanu borbu da otvore vrata za Italiju i uspeli su da prodru do onih granica koje su ostale do danas. Od izliva reke Soce ka Jugostoku bio je romanski zivalj, koji je ziveo u malim varosicama. Kasnije je taj predeo usao u sklop Mletacke Republike. Tako udruženi Romanci održali su se protiv nadiranja Slovena i borba je prestala. Ali mirna penetracija Slovena u te zemlje nastavljala se. Medjutim, posto su Sloveni u to doba bili na nizem stupnju kulturnog razvitka oni su primali romano-italijansku kulturu i tako su se utopili u njoj, dok je u Trstu održana i dalje jako Jugoslovenska kolonija od Hrvata i Slovenaca. Godine 1881 stvorena je nepovoljna politicka situacija, naime: Italijani, Austrijanci i Nemci stvorili su politicki savez protiv Francuza, Engleza i Rusa, te su Nemci pomagali italijanske teznje u pogledu granica. U poslednje decenije pred prvi svetski rat, Nemci su gradili most ka Jadranu. Nemci su težili da osvoje taj pro-

stor posto je Trst najprometnija luka i od narocite važnosti za Evropu. Da bi dobili etnicku vezu Nemci su kupovali zemlju da bi istu naseljavali sa Nemcima od Trsta do Koruske, u tom cilju davali su Nemcima i narocite olaksice. Medjutim Sloveni su se tome odupirali i nisu hteli da prodaju svoju zemlju. Kad je otpočeo Svetski rat Italija je trazila od Saveznika izvestan deo te teritorije, te posto je dobila deo Dalmacije i Slovenackog primorja, prema londonskoj konferenciji ona je stupila u rat na strani Saveznika. Za to vreme Jugoslovenski Nacionalni Odbor vodio je borbu kod Saveznika da bi spasao za Jugoslaviju ono, sto se jos spasti moglo.

Po završetku rata kad su Saveznici probili Solunski front, Italija je trazila ispunjenje Londonske konferencije, jer je smatrala, da je ona odlucila rat u tom podrucju. U to vreme (1. 12. 1918 god.) Kraljevina Srba Hrvata i Slovenaca se tek afirmirala i njen politicki položaj nije bio narocito zgodan. Da bi zastitila svoje interese u tom predelu, vlada se je obratila predsedniku SAD. Vilsonu, i onda je dosle do t. zv. „Vilsonove Linije“, koja je vrlo malo izmenila Londonski dogovor. Ali ovaj kompromisni predlog Italija je odbila, tako da smo tu diplomatsku borbu izgubili i 600.000 Jugoslovena je uslo u sklop Italijanske Drzave. Nas narod je vrlo tesko ziveo pod italijanskom vlašcu narocito za vreme fasizma. Ispocetka italijanska vlada im je obećala slobodu u pogledu školovanja dece, održavanja crkve i t. d., ali vec posle dve godine od toga nije ostalo ni traga, pa cak i jugoslovenski jezik bio je zabranjen. Onda je Jugoslovenski zivalj u tom predelu stvorio ilegalnu organizaciju protiv italijanske tiranije. Na to je italijanska vlada odgovorila represalijama i zatvorili su se punili sa nasim ljudima. Inteligencija je morala da se spasava begstvom.

Danas, svetska politicka situacija je takva, da se jos ne moze govoriti o miru. Rat se nastavlja ako ne oruzjem a ono diplomatijom. Borba se vodi za upostavljenje svetske ravnoteze. Zapad i Istok resavaju pitanje Trsta i Julijske Krajine u okviru svetskog znacaja tog prede-la. Ali nas narod je uvek trazio pravicno uspostavljanje Jugoslovensko-Italijanske granice, i ako sada nje ne do-bije, onda su Trst i Julijska Krajina za Jugoslaviju zauvek izgubljeni. Sada u Jugoslaviji gospodari vlada i

rezim, koji mi ovde ne priznajemo, a ne priznaje ga ni nas narod. Ali narod trazi Trst i Julijsku Krajinu i mi moramo da ga u tom trazanju podupremo.

Titova vlada je za vreme, a istorijski razvoj nase zemlje i prava naroda su od istorijskog znacaja i ono sto ce se sada izvojevati ili izgubiti za nasu zemlju bice od presudnog znacaja za buduci politicki i ekonomski razvoj nase zemlje.

STOJANOV ZADUZBINA

Tek sto se bilo malo odjutrilo, a nahijski kapetan Mijusko vec je sedeo na doksatu svoja konaka: podvio noge pod sebe po sarenome cilimu, ogrnuo se kratkim curcetom, pa ce tek po kojiput povuci dim dva iz cibuka, ciji je dugacak kamis bio cvrsto stegao levom rukom. A pogled je bio upro u crkvicu, koja se preko puta od njegovog konaka belasala u pravo sumici od lipa i raznih vocaka. Zagledao se Mijusko u crkvicu, pa se seca kad je crkva gradjena, i kako je on onda bio tek samo obican momak u gospodara Dimitrija, a sad je, eto, dospao da bude gospodar u Jagodini i celome gornjem Levcu.

I dugo bi tako Mijusko razmisljao o proslosti, da ga ne prenu iz misli pandur Stevan, koji bese stigao iz nahije, pa pohita pred kapetana, da mu javi kako je izvorsio dobivene zapovesti.

Kapetan Mijusko samo odize malo obrvama, i to je bio znak, da Stevan otpocne svoja saopstavanja. I on pocne:

- Kmetu Milenku u Bunaru naredio sam za onaj put.
- A sta je s Bogosavom iz Rekovca — upita Mijusko.
- Njemu sam zapovedio da donese one jasenove truppe, — odgovarao je Stevan po vojnicki.
- Stojan iz Ratkovica — pitao je dalje kapetan.
- Doterao sam ga ovamo, — odgovorio je Stevan otsecno.
- Dovedi ga, — naredjivao je Mijusko.

Stevan se samo malo lako pokloni kapetanu i gotovo sleti niza stepenice u dvoriste i posle nekoliko trenuta vraćao se s jednim krupnim postarijim covekom. Obojica stadose pred kapetana.

Kapetan Mijusko podize glavu i dobro zagleda ovoga coveka, koga mu pandur bese doveo.

To je bio krupan, koscit covak, crna, opaljena lica, prosede kose i progrusale brade, razdrljenih grudi, u nekim starim caksirama i polovnom suknenom gunju.

— Ti si Stojan Nikosavic iz Ratkovica — upifa ga kapetan.

— Ja sam, kneze! — odgovori ovaj malo prigusenim, ali dosta mekanim glasom.

— Pa sta ti to radis po nahiji — pitao je dalje Mijusko. Dosadise mi tuzbe na tebe.

Stojanu se malo namraci lice. Progutnu dva tri puta pljuvacku, pa odgovori kapetanu.

— Ne znam, kneze, ko me tuzi i zasto me tuzi. Nikome, osim Bogu, nisam ni zasto kriv.

— Kako nisi kriv — ljutnu se kapetan. Zar nistis ljudima mal, i nisi kriv.

— Ciji sam mal uzeo kneze — pita Stojan, a glas mu vec drhce.

— Nisi, doduse, uzeo, ali kao da si i uzeo, kad ulazis ljudima u imanja i tamo im krsis i stetis vocke. Eto, u planini manastira Raletnica prekratio si na stotinu divljih krusaka. Pa si Radojku iz Nadrlja bas pred samom kucom prerubio i okalemio tresnju, a on je bas to drvo cuvao, da mu naraste, te da ga posle otsece i iz panja iskopa stupu za so.

— Nikome nisam ucinio stete, kneze — odgovara Stojan. Ja samo gradim zaduzbinu sebi i svojoj dusi. Kalemim vocke. Okrnjim divljaku, da joj dam pitom navrat, pa da posle donese rod. Duse valja, nikada nisam pitao cija je divljaka. Ali nikome ne ucinih time stete ni kvara. A, opet, nikome nisam trazio ni place ni vrace. sto mu okalenim vocku.

Kapetan Mijusko vise kao da nije ni slusao Stojana. nego se uzme smejati i kao za sebe govoriti:

— Gradi zaduzbinu! On i zaduzbina!

Pa se onda okrete Stojanu i pocne ga koriti:

— Znas li, Boga ti, sta govoris. Kakvu zaduzbinu ti mozes graditi, kad eto te, kakav si jadan i zalostan. Ni ja ne mogu da pravim zaduzbinu, iako sam gospodar citavome jednome kraju i imam vlast ciniti sve. A ti, niko i nista, hoces zaduzbinu! Jadna ti zaduzbina, gori ti zivot! Zaduzbine su gradili carevi i kraljevi; zaduzbine moze dizati gospodar u Kragujevcu. A ti hoces zaduzbinu.

— Svaki
jan. Ja cin
Kapetan
sto je uvr
macina za
ne dira tu
njega niko
Ali Stojan
Naposl
— Lako
tesko u to
dusi, i ja g
Ovo zac
kakav je t
Stojan s
skravi i ot
— Tezak
okajati. M
nije druge
— Rodje
sam malo
to radio. A

premes
na, te se
lsteramo
stavimo,
d djavol
reme. Ka
as neki
puta tako
fu, posec
tamare v
poculjimo
je cuvaju
je prodaj
lice, te ci
ocelama
dili s m

— Svaki radi po svome mogućstvu, — odgovori Stojan. Ja cinim koliko mogu.

Kapetan je dugo govorio Stojanu, da se okani toga, što je uvrteo sebi u glavu, pa da se pogodi u koga domaćina za cobanina, ili za cuvara u vinogradu, a vise da ne dira tudja imanja i tamo da kalemi vocke. To od njega niko ne trazi.

Ali Stojan se neprekidno branio.

Naposletku se oslobodi i poce kapetanu govoriti:

— Lako je, kneze, tebi savetovati i traziti, ali je meni tesko u tome tebe poslusati. Ja nosim veliki greh na dusi, i ja ga okajavam radeci ovako, kako radim.

Ovo zacudi kapetana, te zatrazi da mu Stojan kaze, kakav je to tezak greh, koji je natovario na svoju dusu.

Stojan se malo opirao, ali se naposletku malo raskrivi i otpoce:

— Tezak je moj greh, kneze. Tesko da cu ga ikada okajati. Mucno mi je o tome i govoriti. Ali kad vec nije druge, da ti ispricam.

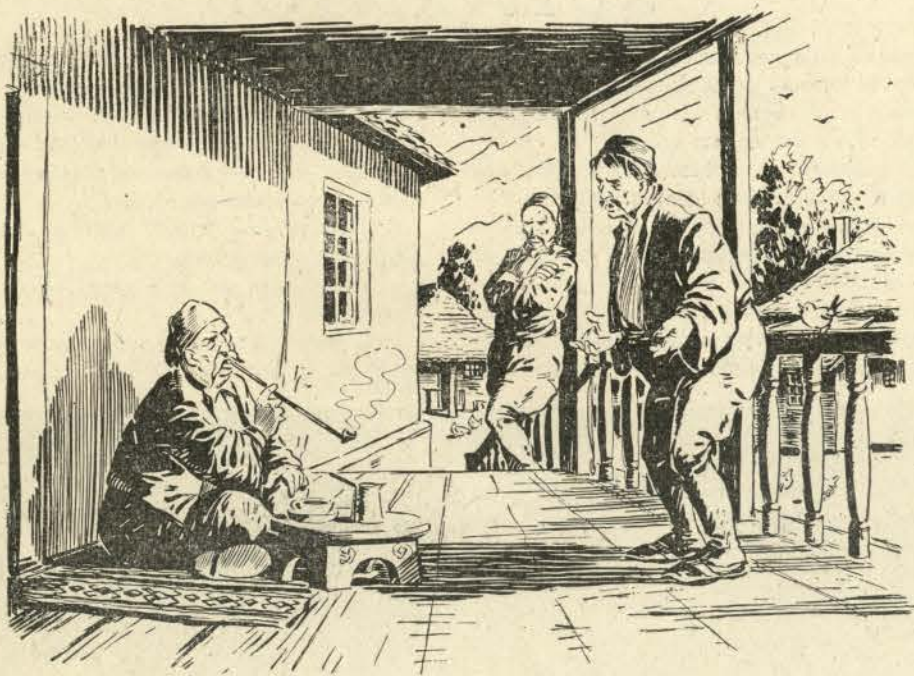
— Rodjen sam i odrastao sam u zadrznoj kuci. Cim sam malo odrkao, dali su mi da cuvam stoku. I ja sam to radio. Ali to nije mucan posao. Po celi dan se samo

bro sekirice, spustimo se niz onu stranu Kremenca, pa okupimo po cericama, i po citave duzije sume oborimo: samo zasecemo, pa ostavimo onako prekrhano. Ili upadnemo u voce, pa sljive, jabuke, kruske i drugo voce prosto izdubimo do zemlje. Vec kalem nije mogao od nas drzati. Cim vidimo gdegod u vocu ili u sumi belasne krpica oko navratka odmah se grabimo ko ce pre ocepipiti vec primljeni kalem. Pa sto su vinogradi stradali od nas! Taman se sadic primio, a mi zadjemo, pa pocupamo lozu i sve ukamarimo nasred vinograda. Ceo je svet kukao na nas, a niko nam nije mogao nista.

— Jednom nas samo okupi kmet Janko, kad cica-Nikodiju pocupasmo bostan, i lepo svakome odvali po dva-deset i pet. Ali mu to posle presede. Nisu prosle ni dve nedelje, a njemu planuse trla, pa mu u kosari izgore kobila, kojoj nije bilo parice u citavome kraju: i u vladicina kola mogla je pristati.

To malo Stojan odahnua, pa produzi:

— Ja sam, cini mi se, medju svima bio najgori. Uzivao sam, kad sam mogao kome uciniti zlo. Istina, mnogo sam puta povukao stupac. A jednom me Antonije umalo ne rasnese secenicama, kad sam bio dosao, da mu provolim branu na jazu od vodenice.

premestam iz hla la u hlad. Pase dosta, suma nedogledna, te se stoka zanese pasom, a mi, cobancad, samo sto isteramo stoku tamo, gde je najbujnija trava, i tu je ostavimo, pa se iskupimo i posle vec ne znamo sta cemo od djavolstva; samo izmisljamo, kako da prekratimo vreme. Kakve ludorije nismo cinili! Udje tako medju nas neki bec, da vec nismo znali sta da cinimo. Koliko puta tako zaredimo uz reku, pa gde god nadjemo ograju, posecemo guzve na cetalima i svalimo u reku citave kamare vrljika. Ili poobaramo vratnice. Ili pokusimo ili poculjimo ljudima stoku, te posle nisu pristali ni da je cuvaju onako nakaznu, ni da je kome ponude, da mu je prodaju. Jednom smo tako nocu otisli cak u Pcelice, te cica Veljku usred zime poizvriismo sve trinke poclajati. Ali mi sada najteze pada, kad se setim sta smo radili s mladima po sumi i vocnjacima. Naostriamo de

— Ali udari posle neka nesreca u nasu kucu. Samo ostadosmo ja i jedna sestra mi od strica. Ona se docnje udade u Slavkovica u Cikote, a ja ostadoh sam. Ta me je nesreca otrgla od zla. Osvestih se. Videh sa sam mnogo gresio. Ali sta je bilo, nije se moglo povratiti. U svojoj samoci cesto sam se secao svega onoga, sto sam u ludosti pocinio, i ljuto sam se kajao. I sad mi suza udara na oci, kad se setim Mijina voca. Bio je iskrcio citav dan oranja, pa svuda zasadio voce: i jabuka, i krusaka, i tresanja, i musmula, i svega. A sve je bio iskalemio, i kalemi su tamam bili stali na rod. Prodjem ja jedared pored samoga voca. Sve je bilo u cvetu, pa od mirisa jabuka i krusaka ne mozes ni putem da ides. Meni se nesto stusti u glavi. I iduce noci ja sam u Mijinu vocnjaku besno razmahivao sekicom po onim mladima. Ujutro ni jedna vocka nije osvanula citava.

Tu Stojanu grunuse suze. On dohvati ubruscic iz po-
jasa, te ih polako obrisa, pa produzi kazivanje:

— Moj mi težak greh neprestano izlazi pred oci. Ni-
sam imao stanka ni sanku, sve dok nisam pocao raditi
ovo, sto cinim sad: cim vidim divljaku, ja je okalemim:
ako naidjem leti po polju na nenapojanu stoku, ja joj
makar u ljupini od bundeve donesem vode i napojim je.
Tako okajavam grehe i gradim sebi zaduzbinu.

Kapetan Mijusko je slusao Stojana, slusao, pa se za-
mislio. A Stojan stoji pred njim i ne mice se.

— E, moj gresnice, — rece mu naposljetku kapetan.
Veliki su gresi tvoji. Ali dobro si naumio. Idi, i okaja-
vaj grehe. Samo ne diraj u tudje branike. Eno ti onolike
planine, pa rubi i kalemi do mile volje.

Stojan se oprosti s kapetanom i ode.

Vise nje diraj u tudje zabrane i vocnjake. Ali cim
grane prolece, a on ranom zorom krene u sumu. O be-
drima mu tobolac, pun nasacenih grancica od najljep-
sijih krusaka i jabuka; za pojasom mu ostra britva i sekirica,
a o ramenu mu prebacena torba u kojoj uvek dosta
voska i krpa. Celi dan luta po sumi, i cim naidje na div-

ljaku, jali krusku jali jabuku, odmah krci oko nje, lepo
je okrese, pa navrce kalem pitome kruske ili jabuke.

Tako radi nedeljama, svakoga proleca, sve dok dr-
vece ne potera list.

Ljudi gledaju sta radi, pa tek odmanu glavom i pro-
govore:

— Stojanova posla!

Poneki ga tek upita:

— Ej, sta to radis, more

A on ne prekida rad, nego onako vise za sebe od-
govora:

— Eto gradim sebi zaduzbinu.

Godine su od toga vremena prosle. Stojanu se davno
ni grob ne zna. Ali njegova zaduzbina stoji. Sad je sav
Levac pravi vocnjak.

Mnogi pomenu Stojana. Beru oni mirisave karamanke
ili zelenike jabuke, pa se sete Stojana i tek reknu:

— Bog da ga prosti!

A po neki doda i ovo:

— Siromah! On je bas lepo okajao svoje grehe. Po-
digao je sebi zaduzbinu.

Zivojin O. Dacic.

SUPARNICI

Bio sabor. Djuska kolo pred crkvom, rekao bi covek
zemlja se trese. Na curama zveckaju niske dukata, po-
digavaju nabrekle grudi, a noge vezu sve u cest. Zapeo
Ciga u trubu, samo sto mu oci ne iskoce.

— Dosta bre, kalasturo, popadace deca s nogu, opo-
minje jedan cicica, a sve mu brk igra od miline.

Pod satrom posedali starine, srkucu rakiju a znoj im
kaplje sa cela. Opekla ozgo zvezda, pa sve gori pod no-
gama.

Pred satrom rumeni jalovica. Okrece Mica razanj.
razdrljio grudi, zabacio glavu, pa sve trepce od jare.
Kaplje loj i pada na ugljevlje. Mirise sva porta.

— Pazi da ne preplane; da ne ostane krvavo! opo-
minje ga babo i pogleda iskosa.

Cuje Mica ovo, ali sva mu pamet u kolu. Vidi on
uhvatio se u kolo Gjurgje do Mare, podvriskuje i pravi
makazice. Da nije babo na domaku oka, jurnuo bi on
u kolo, pa puklo gde puklo.

— Ded pripusi jednu! nudi ga opstinski cata, a ne
skida oka sa pecenice.

— Mani, nije mi do cigare: ne da mi dim oka da
otvorim.

Vidi cata nema dima, zagleda u suzne oci Micine.
pa bi da se zasmije, ali mu domiguje Pavle Ruzin.

— Igra ov
zemlju! dod

— Igro bi
pustio kroz
cata i merk

— Ih, bol
snaga! podn
nadjne neki

— More
oplavak. U

Kad ovo
bika svalio.

— Zguzva
drzak raznj
saci dvouva

— Ajde, i
i smuce u r

Za tren c
izdvajati po

Nacinise
kidisali bi

tmasti obla
vrzina kola.

Vide ljud
cama.

Ode Mar
put, a Mici

Skupi brz
gurnu je po

Stize Gju

— A ti o

— Ja. Oz

— Nevalj

voli suplju

to lonce, d

— Ne me

— More,

joj loncic i

U tom st

kaslja se.

— Ene, o

— Igra ovaj Gjurgje ka niko nas. Lepo ne staje na zemlju! dodaje Radojev Stevan i cupka brk.

— Igra bi on ka crni Marinko, kad bi ga Mica propustio kroz sake i ključnuo prošcem po cupi, ulaguje se cata, i merka zarudele plečke.

— Ih, bolan, na nije on opstinski sarov: snaga je ono. snaga! podmeće kavgu Pavle, a zelja ga zaokupila da se nadje neki djido za onu tikvurinu sto se aci po selu.

— More, kad je moralno, i ovaj ti je Mica tvrd kao oplavak. Umesio bi ti on njega ka pitu.

Kad ovo cu Mica, buknu u njemu snaga, da bi sakom bika svalio.

— Zguzvacu ga ka vlat sena, rece kao za sebe, steze drzak raznja i skripnu zubima, te mu se ucini da je u saci dvouva kama.

— Ajde, slave ti! potskoci Pavle od potajne radnosti i smuce u narod.

Za tren oka cu se namera Micina, te se pocese ljudi izdvajati po grupicama i nagadjati ko ce biti jaci.

Nacinise se dva tabora i zametnu se kavga. Nežadugo kidisali bi jedni na druge da se nebom ne navukose tmasti oblaci, dunu vetar a sa puta pocese se dizati vrzina kola.

Vide ljudi bice nepogode, pa se pocese razilaziti kucama.

Ode Mara putem a Gjurgje za Marom, rece neko usput, a Mici bi ko da ga ujede za srce.

Skupi brzo police i case u jednu korpu, skide satru, gurnu je pod kladu, zadenu noz za pojas pa naze putem.

Stize Gjurgje Maru kod izvora.

— A ti ozednela, a upita je tek da zapocne razgovor.

— Ja. Ozednela!

— Nevalja nam ovaj izvor. Babo 'teo da ozida, a kmet voli suplju bukvu, pa sad ni bunar, ni izvor. Nego daj to lonce, da ti zaitim.

— Ne mo, neka... sama cu!

— More, daj, zelja mi je, rece Gjurgje, istrze joj loncic iz ruke i naze se nad izvor.

U tom stize Mica kao da je s neba pao. Pridje i nakaslja se.

— Ene, otkud ti vod kao zasmaja se Mara.

— Ja odonud! pokaza Mica rukom na put i ne pogleda je.

— Ene, ja ka da sam znao da si zedan, nasali se Gjurgje, ali mu trnci zaigrase po ledjima.

— Ma, jel ti to meni, a? — Jes'!

— Slusaj ti, ne moj ti da mislis da sam ja tvoj sivenja, pa da me pojis kad ti oces, a

— Ne mislim ja to, nego...

— Nego daj da mu zalepim oci. Lud je Mica i corav. ko velis, a

— Ma jel ti to kao pretis, Mico

— A, jel ti mislis da te se ja bojim

— Vala Mico, ne bojim te se ni ja ni ovoliko, ciknu Gjurgje i coknu noktom o zub.

— Ne mo, Mico, ne mo' kavge, zaplaka se Mara.

— A je l' ti bi da se bijemo, a

— Ako je moralno, da se bijemo, jakako!

— A jel do krvi Gjurgje

— Do krvi!

— Do krvi!

— Do krvi Ne mo, Mico, da se salis glavom. Dve ce majke zaplakati, a ljudi ce nas mrtve pljuvati.

— More, pljujem ja na sve to! dreknu Mica i odupre se nogom o bukvu.

— Ne pogani ljudima izvor!

— Je l' tvoj

— Moj ga je babo podigo!

— E, pljujem ja na njegovu zaduzbinu!

— Cik! vrisnu Gjurgje i preblede kao mrtvac.

Mica steze pesnice, buknu iz sve snage i pljunu posred bukve.

Pljesnu nešto po vodi, kao da je zaba skocila sa puta.

— Odo pravo kmetu, dreknu Gjurgje i otrca niz put kao zec.

Mica se osmehnu, gurnu ruke u dzepove caksira, isprsi se, raskoraci i rece:

— Napij se, Maro, ne sme on da zine!

— E, glava si, Mico, nasmeja se Mara u dlane, a njemu bi mlo i dodje mu da skoci na bukvu i zakukurice kao Markov petao na bunjistu.

Rodoljub Z. Ilic.

SLIKE IZ BOSNE

Kroz ulice Gorazde

Jedna od preostalim kuca

Jutro na selu

Zamislite prolećno jutro ... Ustanem pre sunčeva ro-
djaja. Laka neka providna maglica diže se sa zemlje u vis;
ja gazim po rosnoj travi, a oko mene cvrkut pticijih gla-
sova: zivina proleće sa sedala: onde petao zaleprsa kri-
lima i kukurekne, onamo guska oteže svoj dugacki beli

vrat i sisti; ne da ni prici guscicima, koji bezbrizno po-
cese da cupkaju zelenu travu .... Izadjem na ulicu, a
seljaci uranili i posli na kopanje. Svaki to zabacio svoju
motku na rame, pusi svoju lulicu, i razgovara o neori za
kopnju. Kako naidjose pored mene, nazvase Boga, upi-

tase — po
zdravo urani
zene; neke u
rame; retko
— ja kao m
metnu crnu
pomog'o! I
lje. Za zena
samijom, da
motike na ra
Nazovem i n
glasno ili sa
Ja produzi
lijama i cob

Vrata se o
po sobi, pa
sam slusao k
spao.

Ne znam k
kro na celu
upravo u so
majke. Oci
lesnika, a g

Vise nje s
Malo posl
moju sestru
krug, pa pr

— Spavaj
okameni na
samo sto op
cas na nas,

Ali mi ni
Onda on
skida oka s
pod dzube,
pajuci, izidj

Ali tek st
na krevetu.

Mati brz

— Ostani
polje.

Ja skocih
ruku, ali ja

— Ostani

Kad izido
pa ispod v
njega.

Noc je b
cakli, vazdu
babu kako

tase — po obicaju: jesam li mirno spav'o i jesam li zdravo uranio, — pa odose dalje... Za njima idjahu zene; neke uprtile kolevke na pleca, a motike obesile o rame; retko koja ne nosi preslicu i ne prede. Po redu — ja kao muska glava — nazovem Boga. One smerno metnu crnu ruku na prsa, preklone se i reknu: „Bog ti pomog'o!“ I ako ja minem mimo njih, one odlaze dalje. Za ženama isle su devojke; svaka se zabulila belom samijom, da joj vetar ili sunce lice ne opali, zaturile motike na ramena, a u rukama im pletenje ili preslica... Nazovem i njima Boga. One prime oborenih ociju, poluglasno ili sapucuci, pa odmicu dalje...

Ja produžujem put... A otvaraju se vratnice na avlijama i cobancad izgoni stoku. Krasni su to decaci! Sa

najvecim dostojanstvom zaturili sajke na ramena, a do zemlje im vise dugacki bicevi. Poneki puca biceu i uzvikuje „ajs — hoj!“... a neki opet duva u sviralicu ili dvojnice. A iz avlije se cuje bleka malih jaganjaca ili teladi...

Prođem celu ulicu i izadjem u polje. I tek tada se javlja sunce veliko i svetlo... Hiljadama zraka padnu na zelene jecmove ili psenicu, i zatreperi sjajna rosica na zelenoj blagodati, zatreperi i plane, mislis da je oko tebe pozar. To potraje za trenutak, tako malo, da ti se ucini: e je sve varka maste tvoje, jer vidis samo — vetar talasa zelenu strmninu kao more; a ovde-onde ugledas alevi cvet „turcinka“ gde se smesi na te kao nevinascie...

Janko Veselinovic.

PROZOR

Trgovac Mitar bio je posten covek, ali je zapao u zlo drustvo i stao se kartati. Jedne noci kartao se do zore i prokartao sve sto je imao. Videci sto je ucinio, sasvim je klonuo duhom, te hoce da oduzme sebi zivot.

Vrata se otvorise, i moj otac udje. Obrte se jednom dva po sobi, pa onda, ne paleci svecu, skide se i leze. Dugo sam slusao kako se prevrce po krevetu, pa posle sam zaspa.

Ne znam koliko sam tako spavao, kad osetih nesto mokro na celu. Otvorim oci i pogledam: pun mesec gleda upravo u sobu, a njegov paucinast prak pao na lice moje majke. Oci joj zatvorene, lice kao u nekog teskog bolesnika, a grudi joj se nemirno dizu.

Vise nje stoji moj otac. Upr'o pogled u nju i ne mice se.

Malo posle pridje nasem krevetu. Gleda na sve, gleda moju sestru. Dodje opet nasred sobe, opet pogleda uokrug, pa prosaputa:

— Spavaju! — Ali se trze od svog sapata, i kao da se okameni nasred sobe. Dugo je tako stajao ne micuci se, samo sto opazim, pokatkad, kako mu sevu oci, gledajuci cas na nas, cas na mater.

Ali mi ni jedno ni uhom da maknemo!

Onda on podje porebarke na prstima civiluku, a ne skida oka s nas; skide pazljivo onaj srebrnjak, turi ga pod dzube, natuce fes na oci pa, brzo i celom nogom stupajuci, izidje napolje.

Ali tek sto se vrata pritvorise, a moja se mati ispravi na krevetu. Za njom se dize i sestra. Kao kakvi dusi.

Mati brzo, ali pazljivo usta i podje vratima.

— Ostani kod dece! — prosaputa majka pa izidje napolje.

Ja skocih pa i sam podjoh na vrata. Seja me uhvati za ruku, ali ja se otrgoh i rekoh joj:

— Ostani kod dece!

Kad izidoh napolje, prtrcim plotu, pa sve pored plotu, pa ispod visanja, dovucem se do bunara i cucnem iza njega.

Noc je bila u Boga divota. Nebo se sija, mesec se cakli, vazduh svez, nigde se nista ne mice. Onda videli babu kako se nadviri na prozor od momacke sobe, pa

opet ode dalje. Stade najzad pod krov od ambara, pa izvadi pistolj.

Ali u isti par, ne znam otkud, stvori se moja majka iza njega.

Prenerazi se covek. Upr'o pogled u nju, pa bleji.

— Mitre, brate, gospodaru moj, sta si to naumio.

Moj otac uzdrhta. Stoji kao sveca, supljim pogledom gleda moju majku, a glas kao razbijeno zvono:

— Idi, Marice, ostavi me... ja sam propao!

— Kako si propao, gospodaru, Bog s tobom! Sto govoris tako.

— Sve sam dao! rece on, pa rasiri ruke.

— Pa ako si, brate, ti si i stekao!

Moj otac ustuknu jedan korak, pa blene u moju mater.

— Ama sve! — rece on — sve, sve!

— Ako ce! — rece moja mati.

— I konja! — rece on.

— Kljusinu! — rece moja mati.

— I livadu!

— Pustolinu!

On se primace mojoj majci. Gleda je u oci, cisto prozire. Ali ona kao jedan Bozji svetac.

— I kucu! — rece on, pa razrogaci oci.

— Ako ce! — rece moja mati, da si ti ziv i zdrav!

— Marice!

— Mitre!

— Sta ti to velis, Marice.

— Velim: da Bog pozivi tebe i onu nasu decicu. Nije nas hranila ni kuca ni livada, nego ti, hranitelju nas! Necemo mi biti nijedno gladni, dok si ti medj' nama.

Moj otac kao da se malo zanese, pa se nasloni laktom na rame materino.

— Marice! — rece on — zar ti... Zagrcnu se, pa pokri oci rukavom i ucuta.

Majka ga uhvati za ruku:

— Kad smo se mi uzeli, nismo imali nista osim one ponjave, jedne tepsije i dva tri korita, a danas, hvala Bogu, puna kuca!

Ja vidim kako ispod babina rukava kanu kap i ble-snu spram mesecine.